

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	230 K — f
Félévre	140 „ — „
Negyedévre	70 „ — „
Egy óra	25 „ — „
Egyes szám ára helyben, vidéken és pályaudvaron 1 korona	
Hirdetés és apróhirdetés díjszabás szerinti	

PESTI HIRLAP

Kiadótulajdonosok:
LÉGRÁDY TESTVÉREK.

SZERKESZTŐSÉG, KIADÓ-
HIVATAL ÉS NYOMDA:
Budapest, V., Vilmos császár-út 78.

FIÓKKIADÓHIVATAL:
Budapest, VII., Erzsébet-körút 1.

Gazdasági tanácskozások.

A gazdasági ügyek miniszterei ma külön szaktanácskozást folytattak. Helyeseljünk. Sőt azt szeretnénk, ha mint egy „permanens vészbizottság”-ot állandósítanák ezt. Mert amiről a nemzetgyűlésen és a sajtóban a legkevesebb szó esik, a gazdasági és pénzügyi kérdésekben vagyunk a leggyöngébbek s csak erről az oldalról fenyeget veszedelem. Mai helyzetünkben majd minden gazdasági probléma legfőképpen külügyi kérdés, amennyiben elszigeteltségünk-ből folyik legtöbb materiális bajunk. Tehát indokolt volt, hogy a kormány szakminiszterei gazdasági életünk külügyi vonatkozásaival, az export lehetőségével s a többi állammal való érintkezés kérdésével foglalkoztak első sorban és ami ezzel összefügg, a közlekedés nehézségeivel. Aktuális a megoldatlan problémák e komplexuma nemcsak a közelgő tél miatt, hanem azért is, mert az entente ránk kényszeríti rövid időn belül a békeszerződés ratifikálását. S ha a nemzetgyűlés többsége elfogadja ezt, akkor legalább az összes országokkal való kereskedelmi és közlekedési forgalom helyreállításával s gazdasági életünk föllendítésével kell a kormánynak némi vigaszt nyújtani a nemzet számára. Hogy az izzó hangulat eddig is belpolitikai kérdésekkel foglalta le a nemzetgyűlés idejét s a közvélemény érdeklődését, az kárunkra volt. A heves-
vérű fiatal politikusok elfelejtették, hogy mindentől a politika csak úgy élhet meg, ha szolidan finanszírozzák. Az új Magyarországot addig nem lehet fölépíteni, míg gazdaságilag nincs megalapozva. A temperamentumos urak előbb a nagyharangot kötötték föl s elfelejtették alája építeni a tornyot. Ezt pótolni kell. Mikor gazdasági érverésünket a zürichi hőmérő már igazán minimálisan jelzi, elkövetkezett az utolsó pillanat, amikor a gazdasági kérdéseket előtérbe kell tolni minden más probléma elé.

Az első teendő leltárt készíteni javaink-
ról a múlt év összes értékeiről amivel a nem-

Rákosi Jenő ünneplése.

A magyar társadalom és a magyar irodalom szombaton délután ünnepelte méltóan díszes keretek között a magyar újságírás dicsőséges nesztorát: Rákosi Jenőt. Az újságírók klubházában, az Otthon-ban, fölvonultak a múlt és jelen minden szent küzdelmének és minden törekvésének reprezentánsai a magyarság e ragyogó bajvivójának színe elé. Az ország lelkének előkelőségei, szellemi és politikai zászlói meghajoltak egy megöszült magyarnak harcba tépett, de színben és lobogásban máig a legmagasabb, törhetetlen árbocon lengő zászlója előtt.

Sosem látott szeretet és tisztelet hullámai csaptak el a jubiláns Rákosi Jenőhöz. Az egész magyar élet büszke virágokat rakott le, a hódolat tüzeit gyújtotta föl az előtt a férfiu előtt, kinek elméje hervadatlanul virágzó, a szíve pedig kiolthatatlan meleget árasztó a magyar föld fölött. A legértékesebb ajkak szavai építettek ma lépcsőt Rákosi Jenőnek abba a magyar halhatatlanságba, amelyet ötven esztendő csodálatos munkájával vívott meg magának.

S a magyar szellem ünneplő arisztokráciájának ebben a koszorújában hetvennyolc esztendő terhével is frissen és a nagy lélek jószágos örömeivel fogadta egy ország hatalmas szeretetét a jubiláns. A klasszikus izlésű író, a minden nemzeti és becsületos célnak előharcosa, a gyönyörű elveiért halálig verekedő, a minden hitványosság ostora, az erkölcs és hit megfélemlíthetetlen papja, az ünneplés nagy fényében fölemelte fejét és érezniük kellett, hogy az ötven év után még dicső évek jönnek. Az öreg harcos ináiban még él az erő, szívében még lángol a tűz, agyában még új esztákra feszül az akarat. Minden változhatik, de egyetlen hatalom örökké megmarad legnagyobb hatalomnak: az újságírás. És ennek a hatalomnak példátlan erejű vezére továbbra is Rákosi Jenő, aki ma az ő bámulatos szellemében kiáltotta bele minden magyar szívébe a megnyugtató fogadalmat: az élen küzd ezután is, míg a toll hatalma újra föl nem támasztja Magyarországot. Adja Isten, hogy valóban úgy lehessen; mert föl is kell teljes dicsőségben támadnia annak az országnak, amelynek olyan őseréjű, verhetetlen és királyi lelkű fiai vannak, mint Rákosi Jenő.

A kormányzó levele.

A kormányzó egyik kabinetirodai titkárával a következő levelet nyújtotta át Rákosi Jenőnek:
Kedves Rákosi!

Melegen üdvözlöm Önt a mai napon, amidőn félszázadnál hosszabb irodalmi és közéleti működésének évfordulójára érve, az egész ország ünnepléssel veszi körül.

Boldog megelégedéssel tekinthet vissza egy érdemekben gazdag multra, melynek különös fényt kölcsönöz a magyar kultúra előbbrevitelére irányított mindenkori lankadatlan törekvése.

Amidőn megragadom az alkalmat, hogy Önnek legbensőbb szerencsekívánataimat kifejezzem, egyúttal szívből kívánom, hogy Isten áldása kísérje további működését is. Budapest, 1920 október 23.
Horthy s. k.

József főherceg megérkezése.

Az ünnep bensőségét, melegségét fokozta külső fénye, amely méltó keretül szolgált az esemény jelentőségének. Az Eszterházy-utcai épület előtt díszruhás rendőrök s a főváros színeibe öltözött díszruhás hajdúk állottak sorfalat. A földszinti előcsarnokot virág-, palma- és babérrerdővé varázsolta a rendezők keze, nemzeti színű zászlócskák, drapériák lengenek a falakon, a hall hatalmas fehér oszlopain s a lépcsőház minden fordulójánál. Ünnepi díszben pompázott a hatalmas nagy terem, amelyet elborított a virágok, a babérfák, a nemzeti színű és bársony drapériák tarka dísz. A közgyűlési terem közepén széles emelvény, felette az ünneplés életnagyságu arcképe s a nagy terem egyik sarkában Rákosi kis bronzszobra. Egyre sürűbb sorokban érkeznek az ünneplők. Az utcán kíváncsi tömeg nyúltság s az épület előtt tarka rajokban hullámszik az ünnepre igyekvő kö-

zönség. Benn a teremben egymásután jelennek meg irodalmi és közéletünk kiválóságai, magyar aszszonyok, magyar lányok, társadalmi életünk elitje, hogy átadják a hódolat pálmáját az ünneplőknek. Pár perccel a közgyűlés megnyitása előtt érkezett meg József főherceg szolgálattevő kamarása kíséretében. A főherceget az Otthon kapujában dr Kun Andor, az Otthon alelnöke, és dr Bethlen Oszkár, a rendezőbizottság elnöke fogadták és kalauzolták. A díszterem bejárata előtt Hoitsy Pál elnök üdvözölte a királyi fenséget, aki a középső terem baloldalán az elnöki emelvény mellett tartott emelvényen foglalt helyet.

A díszteremben.

Három órákor az utcán harsány éljenzés, az egyenruhák sorfala moreven szalutál és Rákosi Jenő az ünneplő közönség lelkesedése között lép be a nagyterembe, ahol újra kitör az éljen, a tapsorkán. Ekkor már az Otthon mindhárom nagytermét zsufolásig megtöltötte az ünneplésre megjelent küldöttségek és előkelőségek sora, akik között ott láttuk a következőket:

Gróf Telki Pál miniszterelnök, Rubinek Gyula, Sréter István miniszterek, Pekár Gyula államtitkár és neje, Fürstberg német követ, báró Wlassics Gyula, Berzevichy Albert, Beöthy Zolt, Szász Károly, Szurmay Sándor, Hazai Samu, Concha Győző, Apponyi Albert és neje, Földes Béla és neje, dr Tury Gusztáv, Meskó Pál, Méhely Kálmán, Hegedüs Loránt, ifj. báró Wlassics Gyula, Jekelfalussy altábornagy, Nemes Miklós, Raffay Sándor püspökök, Sipőcs polgármester, Eckhardt Tibor sajtóírók, dr Nádaszy Imre főkapitány, Bárczy István, Gieszein Sándor, Andreánszky Jenő, Jászai Mari, Csillag Teréz, dr Hevesi Sándor, Fereny Zoltán, Palágyi Móricz, Lánzy Leó és neje, Kázméry Sándor, Chorin Ferenc, Sándor Pál, Geszti Andor, Ágya-Pap Sándor és még sokan mások. A küldöttségek hosszú sorában Wekerle Sándorral az Országos közművelődési tanács, a Nyelvtudományi társulat, a kultuszminisztérium, a Budapesti Tudományegyetem, József műegyetem, Nemzeti múzeum, az összes tudományos társaságok, irodalmi és művészeti egyesületek képviselői, a pozsonyi, debreceni egyetem küldöttel.

A diszközgyűlés megnyitása.

Az ünnep a budai dalárda énekzámával kezdődött. Majd Hoitsy Pál elnök a diszközgyűlést megnyitotta:

— Nincs Európában még egy nép, amely annyit foglalkozna a jövővel, mint a magyar. Az oka ennek nyilvánvaló. Feltűnt az a jövőjét a szelek árnyékától is. Ezért foglalkozik szüntelenül vele. Hisszük, hogy utódaink is szeretni fogják ezt a hazát, bele fognak kapcsolódni az emberiség nagy társaságának munkájába, hogy ezáltal biztosítsák ennek a nemzetnek nemcsak jövőjét, hanem azt is, hogy ez a jövő fényes legyen. Ennek a nagyhitnek van nálunk egy kimagasló prófétája, apostola. Prófeta. Megállapítja, hogy ennek a nemzetnek élete, jövője, az ő nemzeti kultúrájától függ. Ez a megállapítás hitt erősödik lelkében, lángoló szavakkal hirdeti népének a hitét. Ez a prófeta Rákosi Jenő! (Szűnni nem akaró lelkes taps és éljenzés.) Apostol. Ki akarja terjeszteni ezt a magyar kultúrát, kibebb tolja annak határait, mélyebb teszi annak tartalmát. Költői munkát alkot, lelkének kincseit adja oda, hogy felékesítse ennek a kultúrának a templomát. Ez az apostol is Rákosi Jenő. (Lelekes éljenzés és taps.) Azért jöttünk ma egybe, hogy őt ünnepljük. De bevallhatjuk szívünkben, hogy az ünneplésre neki kevesebb szüksége van, mint nekünk. Ő állított magának emléket, mint Horatius mondja, aere perennius. Beirta a nevét a magyar irodalomtörténetbe, de a magyar nemzet történetébe is. De nekünk szükségünk van az ünneplésre. Nekünk példát kell mutatnunk az ifjuság számára. Nekünk bizonyosságot kell tennünk arról, hogy ezért a nemzetért élni és dolgozni készek vagyunk. A mai ünnepnek némi csekély külső jelét is adjuk. Mesterünk, Vezérünk, a szeretetek és ünnepeben, amelylyel szívünk és lelkünk minden melegével magunkhoz öleltük, (taps és lelkes éljenzés.)

A kormányzó üdvözlése.

Ezután Pekár Gyula államtitkár a kormányzó képviselőjében üdvözölte Rákosi Jenőt:

— Ilyen súlyos percekben a nemzet százszoros szeretettel őrzi ama javait, amik még megmaradtak. Őrzi főként kulturális értékeinket. Az anyagot országot kirabolhatják, de szellemi kincsünk érintetlen, sőt a nemzeti őserő e láthatatlan trezorjában kamatok kamatjával most kamatozik legjobban a multak erénye, szenvedése. A jelen reprezentatív egyéniségek közül, sajnos, sokakat elsodort a világvihar, de a megmaradtak, a magyar elme ragyogatótól közt korunk egyik vezető szellemeként látom én méltóságodat. — látom, mint emersoni reprezentatív férfit, egy bus ország tapsai középette. (éljenzés.) E bus ország nincsen ünneplés kedvé-

ben s ma mégis ünnepel, tán mert a magyar halhatatlanságot hirdető Rákosi Jenőben voltakép a maga géniuszát, a maga koporsóból is kitörő halhatatlanságát ünnepli.

Méltóságos Ur! A nemzet zászlót hajt Rákosi Jenő előtt s e zászló rudja mellett a nemzeti ünnep szép percében itt áll a magyar királyi kormány is. All türes kézzel, mert szegény, de tele szívvel, — az ország e hátlját tolmácsolva üdvözlöm a kormány nevében Méltóságodat.

A székesfőváros hódolata.

A kormány képviselőjének nagy éljenzéssel és tapssal fogadott beszéde után dr. Sipőcz Jenő polgármester a székesfőváros nevében üdvözölte Rákosi Jenőt:

— Amidőn én most, mint hazafi mély meghatottsággal ünneplem Méltóságodat, egyszersem méltóztassék megengedni, hogy mint a város polgára is egy-két szót intézhessenek Méltóságodhoz. Budapestnek még külön ünnepe is ez a mai nap, mert hiszen Rákosi Jenőnek van egy olyan különleges sajátos alkotása, amely minket budapestieket közelről érdekel. És ez a budapesti Népszínház. Mély hállával és köszönettel adózunk ezért az alkotásért, amely a főváros magyarrá tételére végtele-nül sokat tett s amely a nemzeti szellemet terjesztette itt, de tud még a város határain is. Amidőn tehát én mint hazafi és polgár mély tisztelettel hajlok meg Méltóságod előtt, tiszta szívemből kívánom, hogy az az ifju tűz, amely lelkében lobog, még sokáig szemaforként mutassa az utat nemzete hállás követőinek. Isten éltesse!

Apponyi Albert beszéde.

Az egész ünneplőközönség feszült érdeklődése és szívtalan figyelmé középette emelkedett most szóló gróf Apponyi Albert, hogy a nemzet közönsége nevében üdvözölje Rákosi Jenőt. Beszéde, melyet ismételtén és sürűn szakított meg a közönség zajos tapsa és éljenzése, a következőkép hangzott:

— Méltóságos Uram! Tisztelőinek nagy száma arra kért fel engem, hogy annak a sokfejű lénynek nevében, amelyet közönségnek nevezünk, üdvözöljem Méltóságodat közpályájának nevezetes évfordulóján. Valóban a közönség az, amelyet ma elsősorban kell szóhoz juttatni, mert a közönséghez szólt Ön, nap-nap után, hosszú évtizedeken át.

— Másokra hagyom, nálam illetékesebbekre, hogy Méltóságod irodalmi működését méltassák; nekem elég gazdag téma a hirlapiró, Magyarország nagy hirlapirói nemzetségének utolsó, életben levő sarja. Dessewify Aurél, Kossuth Lajos, Kemény Zsigmond, Falk Miksa, Kaas Ivor, Bartha Miklós, Rákosi Jenő: így állapíthatnám meg azok névsorát, akikhez a magyar hirlapirodalom magasra emelkedésének érdeme és emléke fűződik. És ezzel a megállapítással nem követek el igazságtalanságot a jelesek nagy számával szemben, akik a nevezettek körül mint munkatársak sorakoztak, sem nem torlaszolom el az utat azok előtt, akik ezután fognak emelkedni, sőt inkább megjelölöm számukra. Ez az ut a nagy tradíciónak hű megőrzése, amely a nevekhez fűződik és amely közönséget állapít meg köztük, bár sokszor harsán állottak egymással, a tradíció pedig az, hogy eszmék képviselői voltak, eszmékért küzdöttek. Nem eszmét kerestek egy üzletszerűleg kigondolt zsurnalisztikai vállá-

lathoz, hanem az eszme szolgálatában létesítették a vállalatot.

— Rákosi Jenőnek eszméje az ő hirlapirói munkájában ugyanaz volt, amely engem parlamenti működésemben vezetett: a nemzeti eszme, abban a sajátosságos kialakulásában, amelyet hazánk abnormis helyzete teremti meg. Nálunk ez az eszme, amely minden más nemzetnél magától értetődő dolog, küzdelem tárgya volt; a legfőbb hatalom azzal nem azonosította magát, hanem századokon át annak lefokozásán dolgozott s intézményeinkben azt megcsontította és a tőle függő javakban való részesedést e csontok eltitrálásának fokához mérte. (Ugy van!) Már pedig nem csupán területi értelemben megtámadhatatlan igazság az a jelmondat, hogy: csonka ország nem ország (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.) A nemzeti életnek erkölcsi megcsontítása szükségképen elsatnyuláshoz vezetett; összeomlásunk számos elszomorított és lealázó jelensége egyenesen ide vezethető vissza. Az évszázadokon át rendszeresen letompított nemzeti érzés nem állhatta ki a legsúlyosabb erőpróbákat. (Ugy van.)

— Hállálkodjam-e azért a támogatásért, amelyet küzdésem éveim hosszú során át a Budapesti Hirlapiról nyertem és amelyet hasonlóval viszonzni nem volt hatalmam? Ha ezt tennem, leszállítanám azt az etikai értéket, amelyet az eszme iránt való abszolút odaadás képvisel. Ime, amikor a nemzeti gondolat érvényesülésének feltétele iránt eltérő felfogásokat vallottunk, amikor Ön a demokratikus fejlődés mérséklésében, én pedig az ahhoz való alkalmazkodásban láttuk e gondolat jövőjének biztosítását, el is váltunk egymástól. Ön akkor ugyanazzal az erővel és ugyanabból az alapgondolatból kiindulva azt a kiváló férfit támogatta, akinek tragikus halálát mindnyájan siratjuk, akivel engem a sors mindig szembeállított, de akiben a magyar nemzetnek egy nagy erőtelnyezőjét nemcsak akkor méltányoltam érdeme szerint, amikor már nincs az élők közt, de akkor is, amikor köztünk a legélesebb küzdelem folyt. (Nagy taps.)

— Amde most az eszmének ezt a kontroverziát tárgytalanokká tették, mindnyájunk kísérletezéseit elsöpörték; és így könnyen megtaláltuk egymást újból, nem csupán azért, mert a vízözön, melybe régi törekvéseink belefutadtak, Lethe vize kell, hogy legyen, mely a vízözön előtti ellentéteknek még emléket is elpusztítja és az összes ép erők összefoglalását lehetővé teszi az újraépítés munkájában, de azért is, mert eltéréstünk csupán egy és ugyanazon eszme bizonyos időben és bizonyos körülmények között legbiztosabb érvényesítési módjára vonatkozott, tehát a dolog természetét szerint muló természetű volt. Ami pedig összekötött és összeköt, az örök érvényű, azt ha elhomályosítják, nagyobb fényvel újra felragyog, ha eltemetik, magasabb életre újra feltámad. (Éljenzés.)

— És most már, befejezésül válaszolok arra a bevezetőleg fölvetett kérdésre, hogy miért szemelték ki éppen engem e fényes napon a közönség érzelmeinek tolmácsolására? Ugy hiszem, hogy ennek magyarázata igen könnyű. A közéleti szabadság két legfőbb szervének, a hirlapirodalomnak és a népképviselőnek utolsó félszázadából ketten

állunk itt még harcra kész és tetterre kész veteránok! (Szünni nem akaró nagy taps, lelkes éljenzés.) Talán remélhetjük, hogy a kétfős mederben lefolyt multnak képviselőiként elfogadjanak minket azok is, akikkel gyakran szemben állottunk: a magyar parlament közel multja üdvözli a magyar hirlapirodalom közel multját, midőn Apponyi Albert szól Rákosi Jenőhöz. (Lelkes éljenzés és nagy taps.)

— Együtt éltük át, együtt küzdöttük át, egymás mellett, többnyire egymással haladva, nemzetségünk életének ez utolsó félszázadát, amely annyi remény, annyi küzdelem és annyi hullámzás után katasztrófával végződött. Itt állunk a romok fölött, mint emek a multnak tanúi és hiteles magyarázói, sirva ugyan, de az újjáépítés munkájára készen, sürgetve ennek erőteljes megindulását. Mikor két öreg ember, aki élete munkáját látta összeomlani, nem esik kétségbe, akkor senkinek sincs joga kétségbeesni. Reméljük és kérjük a mindenható Istentől, hogy még öreg szemünk is láthassák reményeink teljesedését.

Percekig tapsolt a közönség és ünnepelte Rákosit és a szónokot.

Herczeg Ferenc köszöntője.

Herczeg Ferenc állott föl most feszült érdeklődés középette és a következő beszédet mondotta:

— A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából köszöntöm Rákosi Jenőt. A Tudományos Akadémia joggal büszke rá, hogy mindenkor ismerte és méltatta a hatalmas értéket, melyet Rákosi a nemzeti kulturában képvisel; 1892-ben tagjává, 1909-ben tiszteleti, majd igazgató-tanácsának tagjává választotta. — Ily módon ráruházván minden dísz és elismerést, melyet az Akadémia magyar íróknak egyáltalában adhat. Az Akadémia ma együtt ünnepel az ünneplőkkel és együtt örül az örvendőkkel. És most méltóztassék megengedni, hogy nem az akadémikus, hanem Rákosi Jenő egyik szerény tanítványa szólhasson néhány szót a Mesterről. Jól tette az Otthon és az Újságírók Egyesülete, jól tették az írók és hirlapírók, hogy ekkora nagy örömtüzet gyújtottak Rákosi Jenő tiszteletére. A tűz világít és melegít és soha nem volt még idő, midőn a magyarság jobban szomjazta volna a fényt és a meleget — a dicsőséget és a szeretetet — mint a mai.

És jól tette Rákosi Jenő, hogy nem hallgatott a belső hangra, amely azt tanácsolta neki, hogy távoztassa el magát az ünneplés poharát. A nemzet nagyjaiban önmagát becsüli meg és soha nem volt még nemzet, amelynek oly nagy szüksége lett volna az önbecsülésre, mint éppen a magyarságnak. Az ünnep keretében nekem az a megisztelt feladat kínálkozott, hogy méltassam Rákosi Jenőt, a költőt. Én azonban erre képtelennek érzem magam. Sem én, sem a velem egyvásu írói nemzedék tagjai, nem vagyunk arra hivatottak, hogy bíráljuk Rákosit, habár méltatás alakjában is, habár a föltétlen magasztalás hangján is. Sokan vannak ebből a nemzedékből, akiket pályájuk kezdetén Rákosi Jenő erős és jószágos keze emelt ki az ismeretlenség homályából, állított a közönség érdeklődésének éltető verőfényébe. Velem is ezt tette. Ne-

künk Rákosi Jenő mesterünk marad, vezérünk, a kit tisztelet, szeretet és hála illet, aki toronymagasságban áll lelki szemhatárunkon, aki tekintély a szó legnemesebb értelmében, tekintély, miként apa a fiuk között. Én tehát nem hozok Rákosi Jenőnek méltatást, de hozom egy egész írói nemzedék fiúi tiszteletét, szeretetét és háláját. Én különben sem tudnám megállapítani, hol kezdődik Rákosiban a költő és hol az újságíró. A költő és az újságíró keze ugyanazt a tollat forgatja, a költő és az újságíró tollforgató kezébe ugyanaz a szív, a nagy magyar ember szive, küldi a forró véráramot. A költő és az újságíró — ez Rákosiban egy harcok kétféle gesztusa, — a két gesztus egy célt szolgál: a cél a magyarság jobb jövője. Ez a nemzet, amelyet mi valamennyien elszánt szomorúsággal szolgálunk, bizonyára a világ legkülönösebb népe. Időközönként elvakult makaességgel, csökönyös következetességgel öngyilkosságot követ el. Miután végigszenvette az önkéntes halál minden borzalmasságát és leszállott a megbánás poklára, megtisztult bűneitől, szentté lesz és harmadnapra feltámad ismét sírjából. Az elmúlt években Rákosi Jenő élete elkéseredett erőlködés volt, hogy kicsavarja a nemzet kezéből az öngyilkos fegyvert. Nem sikerült, sem neki, sem azoknak, akik együtt éreztek és együtt küzdöttek vele. És ma egy különös, szinte kísérteties tünemény tanui vagyunk. Rabelais megírja, hogy midőn Pantagoul hajója az örök jég régiói mellett vitorlázott, a beláthatatlan óceánon egyszerre különös hangok emelkedtek. Emberi beszéd hallatszott a pusztá tenger fölött, szavak, fenyegető, kérlelő, menydörgő, suttogó szavak, aranyzavak, kegyetlen, maró szavak. Valaki megmagyarázta Pantagoulnek, hogy sok idővel ezelőtt emberek harcoltak és vitatkoztak egymással, de a nagy hidegben megfagyott a hangjuk. Most déli szél emelkedett, a megfagyott beszéd megolvadt, a szavak megint hallhatókká lettek. Magyarország fölött is forró orkán süvöltött el — és a magyar levegő most egyszerre megtelik Rákosi Jenő szavaival. Szavakkal, amelyeket évekkel ezelőtt mondott el és amelyeket akkor megfagyasztott a közömbösség tele. Most azonban megint halljuk őket, Rákosi Jenő szavait, a menydörgő, a fenyegető, a könyörgő, a kegyetlen, a véres, az aranyzavakat; a szavakat, melyeket a maga sírját ásó magyarsághoz intézett. Tisztelt ünneplő közgyűlés! Ünnepet ültünk és magyar szokás, hogy ilyenkor jó kívánságokkal adózzunk az ünneplőnek. Mit kívánjak Rákosinak, a költőnek, mit az újságírónak, mit a vezérnek? Miután elsratta már szép és boldogtalan hazáját, azt kívánom neki, érje meg a napot, midőn minden magyar újságíró költővé lesz és midőn Rákosi Jenő hangja harangkongással és orgonazugással lesz, hogy elmondhassa legmélyebb költőmennyét, legszárnyalóbb újságci-két, hogy méltóan köszönthesse halottaiból feltámadó nemzetét!

A beszédet tapsvihár követte. Rákosi Jenőt és a szónokot percekig ünnepték.

Szász Károly.

Szász Károly a Kisfaludy-Társaság nevében szólott. Azzal — ugymond — hogy az „Aesopus költője-

nek” nevezünk, nem csupán irodalmi bemutatkozásodat, első sikeredet jelöljük meg, — ez a kifejezés sokkal többet mond és jelent. Azt jelenti, hogy a Te fellépésed nem csupán egy egyéni pályának kezdete, hanem egy hangban és színben, fefogásban és formában új irodalmi korszaknak hajnalhasadása volt. Azt jelenti, hogy a Te munkáságod álló csillag a magyar irodalom égén, amely nem kölcsönzött fényben ragyog, hanem a maga tűzében ég s ott áll ma is, ahol először feltűnt. Azt jelenti az „Aesopus költője” név, hogy Te, amikor nem a színpadnak írtál is, mikor nem drámai formába öntötted is mondani-valódat, mindig olyan elevenességgel és közvetlenséggel hatottál a közönségre, mint mikor dramairól teljes fegyvertelen küzdöttél a sikerért a színpad dobogóján. Azért hívunk ma az „Aesopus költőjének”, mert Te is bizonyára annak érzed magadat. Hiszen pályád minden szakában másnemű legnagyobb sikereid közt is az első szerelemnek hevével és erejével minduntalan vissza-vissza tértél a drámához, s színpadi munkáidban nemcsak fiatalkori álmaidat rögzítetted meg, hanem férfikorod küzdelmeinek s öreg korod bölcseségének is nyomát mutatják azok. (Taps.)

A Petőfi-Társaság.

Császár Eleemér a Petőfi-Társaság nevében beszélt. — Az a hódolat, — ugymond — amelynek osztályosa az egész nemzet, nem egyedül a viharvert Magyarország legnagyobb írójának szól, akit most ünneplünk, hanem szól a költőnek, a ragyogó tollu publicistának is, aki az orvos éles szemével és a szülő gondosságával figyeli a nemzet szívének verését. Megáldotta őt a gondviselés az igazi férfi legnagyobb adományaival, ésszel, erővel, bátorsággal. Az agg Toldi Miklóshoz hasonlíthatom őt, aki kemény harcban vívja vissza az ország címerét. A Petőfi-Társaság nevében üdvözlöm Méltóságodat nemzetünk, közéletünk, irodalmunk ősz bajnokát, a legnagyobb magyar íróit. (Nagy taps és éljenzés.)

Az Újságírók Egyesülete.

Márkus Miksa beszéde következett. — A Magyarországi Újságírók Egyesületének elnöke köszönti a magyar újságírók vezérét. A tanítványok a mestert; az epigonok az őriást. (Nagy tetszés.) Köszöntünk Téged, aki korhóttal bennünket azokban az időkben, midőn nagy politikusok és nagy írók, akik ma más dalokat dalolnak, szerenádokat zengedeztek legifjabb riporterkartársainknak is; de mindig élünkre álltál, harcoltál és verekedtél értünk, ha oly idők következtek, amikor mindenki, akinek sópörnivalója volt a maga ajtaja előtt, a szeméjét a mi portánkra hordta, hogy aztán szemforogatóan, elszörnyűködve kiálthassa: Ime, ilyen az újságíró házatája. Ilyenkor Te mindig velünk, mellettünk, előttünk voltál, mert Te vagy az a férfi, akiről az angol bölcselő beszélt, mondván: Az árral uszni a döglött hal is tud, az ár ellen uszni, ahhoz férfi kell. Szeretetének és hálájának jeléül, a Magyarországi Újságírók Egyesülete azt nyújtja Neked, amivel közel három évtizedes fennállása óta még nem tüntetett ki senkit: fűdtíványomra egyhangú lelkesedéssel az egyesület örökös tiszteletbeli elnökévé választott meg. Amikor az erről szóló határozatunkat átnyújtom, arra kérek, ne csak elnökünk légy, de vezérünk is! Mert nagy vezérre van szükségünk kettős harcunkban, melyet meg kell vívniuk magyar hazánk ragyogó feltámadásáért és a magyar sajtó szabadságáért. A Te kezébe adjuk a zászlót, vezess bennünket győzelemre. Hosszantartó tapsal és éljenzéssel fogadta a közönség Márkus Miksa megkapó szavait.

Utána Ivánfi Jenő, a Nemzeti színház művésze, szavalta el Szávay Gyulának alkalmi költeményét. A közönség mind a költőt, mind az előadó művészt igen melegen ünnevelte.

Rákosi Jenő válasza.

Ivánfi Jenő nagyhatású szavalata után Rákosi Jenő emelkedett szólásra. Percekig tartott a taps, zugott az éljenzés, mikor a nagy író szólásra emel-

kedett. A közönség felemelkedett helyéről és ki-
pirult arccal lelkesen tüntetett Rákosi Jenő mellett. Majd siri csönd támadt, mikor Rákosi megkezdte beszédét, melynek során ezeket mondotta:

— Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Az elhangzott ékes szólások, a kollegiális barátságoknak és a szeretetnek ilyen özöne mellett, ha netalán rosszul találom végezni szerepemet, amelyet e pillanatban be kell töltenem, kérem szíves elnézésüket. Elvégre először tünnepelem 50 éves jubileumomat (derültség). Majd ha másodszer tünnepelem, talán jobban sikerül. (Hosszan tartó zajos derültség.)

— Forró köszönetemet fejezem ki a királyi herceg urnak és a közönségnek, amiért eljött. A királyi herceg ur egy oly nemes és magyar család ivadéka. (Nagy taps, a közönség feláll és tapsolva ünnepli József főherceget, amely mindig egynek tartotta magát és hirdette magát a magyar nemzettel. (Éljenzés.) E nemzetnek minden ügyéből kivette részét, nemcsak az örömeiből, hanem a munkából, a balsorsból is. (Ugy van! Ugy van!) Az Isten őt tartsa meg a magyaroknak, a magyarokat öneki! (Élénk tetszés, taps.)

— Egyenként szeretnék most köszönetet mondani azoknak, akik üdvözölték engem. Engedjék meg, hogy elsősorban gróf Apponyi Albertnek válasszjak.

— Még kisdíák-koromban, amikor a syntaxist tanultuk, tanultam egy latin mondatot, amely mind a mai napig emlékezetemben van. Példaképen az volt felemlítve, hogy Nagy Sándor, amikor ázsiai hadjáratában eljutott Adáilles sírjához, így kiáltott fel: Oh, Te boldog ifju, akinek megadatott, hogy Homer mondjon rólad éneket. (Nagy tetszés, taps.) Boldog vagyok, hogy megérttem azt a napot, hogy gróf Apponyi Albert mondjon rólam éneket. (Taps.) Nemcsak az a megtiszteltetés, hogy ő mondta és nemcsak az az öröm, hogy ilyen közönség előtt mondta énrólam, hanem az is, hogy ha mindaz a jóakarát, mind az a nemes érzelem, amely az itt elhangzott beszédeket sugallta, valamiképpen megéled, de az idők rácáfolnak, ami azt jelenti, hogy az én ugynevezett érdemeim mind elhalványulnak az életben — nekem a halhatatlanság akkor is biztosítva van, mert ő szólott rólam.

A szónok sorra köszöntö az ünneplést, majd így folytatja:

— Az újságírás az én felfogásom szerint a legnagyobb alkotása a modern szellemnek. Az újságírás a legszebb, a legbefolyásosabb tényezője az idők életének. Az újságírók hozzáférhetnek a haladásnak olyan máskülönbözőn hozzáférhetetlen tényezőihez, amelyekhez semmiféle más hatalom tartósan hozzáférni nem tud. Se a kormányhatalom, se katonai hatalom, se pénzhatalom, sem semmiféle más erő nem tudja a maga befolyását elvinni odáig, ahová a zsurnalisztika elviszi. Mert ő minden nap, szakadatlan sorozatban beállít a lakásokba, beállít a családokba, kiáll az utcára, beállít a kávéházakba, minden nyilvános helyre és ott a maga meggyőződését, a maga igazságát, és a maga szellemét, a maga irányát az emberek fülébe sugdosza. Teszi ezt állandóan, napról-napra és olyan tényező, mint a természetnek a harmat. Minden nap b... hoz-

za az egész világot és lassan, biztosan eléri a maga célját. (Nagy tetszés.)

Mi is hibáztunk. Mi újságírók is hozzájárultunk a katasztrófához, amely érte ezt a nemzetünket. Nekünk kell elsősorban levonnunk annak következményét, amit tettünk, mert mi vagyunk hivatva, hogy azt helyrehozzuk megint. Nekünk kell tennünk arról, hogy ezt a nemzetet föleleveníteni segítsük, mert a mi segítségünk nélkül nincs az a hatalom, amely föl tudja emelni, mert az újság a nemzetnek a szeme, a nemzetnek a füle, a nemzetnek a szája, a nemzetnek minden organuma, amely minden nap beszél, szakadatlanul dolgozik, elháríthatatlanul befolyásolja a lelkeket, a szellemeket és formálja az embert. Tegyük fogadalmat, hogy ezt a kötelességünket lelkesen, tisztességesen és sikerrel fogjuk végezni. (Hosszantartó, lelkes taps.) Ezen fordul meg a nemzet sorsa.

Végül hagytam köszönetemet a kormánynak, amely megtisztelt azzal, hogy képviselőjét elküldte és közben a kormány elnöke is megérkezett. (Felkiáltások: Éljen gróf Teleki Pál! Taps.)

Amikor a kormányt köszöntöm és a kitüntést megköszönöm, felhasználom az alkalmat arra, hogy ezt a céhet, ezt a megismerést, amelyet gyakorlunk, szeretetbe és gondjaiba ajánljam.

A költőnek küldöm utolsó szavaimat, Szávay Gyulának, aki megragadó versben, fenomenális képből, amelyben én igen kevésbé ismerem magamra (hosszantartó derűltetés) üdvözölt. Alkalmasint öneki lesz igaz, mert az ember magát soha nem ismeri. (Tetszés, derűltetés.)

Rákosi beszédének befejezésével újra felharsant az éljenzés és viharzott a taps. A közönség helyéről fölemelkedve szünni nem akaró ovációval övezte Rákosi Jenőt.

Ezután a dalárda a himnuszot énekelte el, a melyet József főherceg és a közönség állva hallgatott végig.

Következett az ünnep második része, melynek során az egyes küldöttségek sorra járultak a jubiláns elé és hódoló szavak kíséretében egy-egy szál virágot nyújtottak át neki.

A napilapok szindikátusa.

A budapesti napilapok kiadótulajdonosai délelőtt lisztelegtek Rákosi Jenőnél, hogy jubileuma alkalmából üdvözöljék. Az üdvözlő beszédet Vészi József mondta s szavait azzal fejezte be, adja az ég, hogy Rákosi Jenő még életben lássa a magyar nemzetnek azt a feltámadását, melynek reményét ő csepegteti napról-napra szívünkbe s mely reményt ő igyekszik ragyogó tollával és hitével mindannyiunkban ében tartani. Végül bejelentette, hogy a mai ünnep alkalmából a lapok kiadótulajdonosai Rákosi Jenő nevére ötszáz ezer korona alapítványt tettek az újságírással összefüggő jótékonyági és kulturális célokra és ennek az alapítványnak kamatait évente Rákosi Jenő rendelkezésére bocsátják, hogy ezekre a célokra odaitélje. Rákosi Jenő meghatottan köszönte meg az üdvözlést és az alapítványt, mely, mint mondta, nemcsak az ő nevét, hanem az alapítókét is meg fogja örökíteni, mert a legszebb és legemlékezetesebb ünnepelés szerinte az, mely nemcsak szép szavakban, hanem jó cselekedetekben is kifejezésre jut.

A Lipótvárosi Kaszinó.

A Rákosi-jubileummal kapcsolatban a Lipótvárosi kaszinó a magyar nyelv fejlesztésére és a magyar irodalom serkentésére 1920-tól kezdődőleg öt éven keresztül huszhuszezer korona, összesen százezer korona pályadíjat tűzött ki. A pályadíj a „Lipótvárosi Kaszinó Rákosi Jenő díja” nevet viseli. A pályázat feltételeit a Magyar Tudományos Akadémiának és a Kisfaludy Társaságnak elnökei a Kaszinó kiküldöttjeivel együttesen fogják megállapítani. Az adományozást a Lipótvárosi Kaszinó nevében Baracs Marcell az üdvözlések során jelentette be a jubiléumnak.

A színházak ünnepe.

A Nemzeti színház „Endre és Johanna”-val ünnepelte Rákosi jubileumát. A história pikanté-

A magyar katolikusok jubiláris nagygyűlése.

A háborús években sok drága vért vesztett, a forradalmak mérgezett gyilkaitól meggyötört katolikus magyarság törhetetlen ősi erejének diadalmas szimbóluma, a XIII. országos katolikus nagygyűlés ma kezdődött. A kongresszus iránt sohasem tapasztalt nagyszemű érdeklődés nyilvánult meg. A gyűlésre az egész püspöki kar Budapestre érkezett, még a gyöngélgedő Várady L. Árpád kalocsai érsek is otthagyta betegszobáját. A kongresszuson képviseltetik magukat az egész ország összes katolikus egyesületei és intézményei, fájdalmas ürt csupán a megszállott országrészek elszakított katolikusainak kényszerű távolmaradása idéz elő. Az első katolikus nagygyűlés ezelőtt huszonöt évvel volt Székesfehérvárott, legutóbb pedig 1913 november 8-án. A nagygyűlés elnöke ezidén is gróf Zichy János lesz, aki már huszonöt éven át tölti be ezt a tisztet.

Szent Jeromos halálának tizenöt százados évfordulója.

Az ünnepségek sorát, szombaton délelőtt a Szent István Akadémia nyitotta meg Szent Jeromos halála XV. százados emlékeztetének szentelt rendkívüli ünnepi ülésével. A Vulgata fordítójának emlékére tartott díszülés ünnepi keretek között folyt le. Schioppa pápai nunciust, a nemzetiszíntű és sárga-fehér pápai zászlókkal díszített főbejáratnál a Szent István Társulat főtisztviselői élén Giesswein Sándor elnök fogadta. Az elnöki megnyitót Giesswein Sándor prélatus mondotta latin nyelven. Utána Zubriczky Aladár alapos tanulmányról tanúságot tevő emlékbeszédet tartott Szent Jeromosról. Az előadás végeztével a pápai nuncius Erdősi Károly vezérigazgató kálauzólása mellett megtekintette a Szent István Társulat nyomdáját és irodahelyiségeit, a díszteremben pedig ezalatt Székely István főszárműnök tartotta meg előadását a „Magyar Bibliafordítás”-ról.

Veni Sancte a Bazilikában.

A nagygyűlés tulajdonképeni megnyitása a szombaton délután mondott Veni Sancte volt, amelyet dr. Csernoch János bíbornok-hercegprímás pontifikált a Szent István-bazilikában fényes papi segédlettel.

A Bazilika tágas hajóját ebből az alkalomból zafolásig megtöltötte a főváros hitbuzgó katolikus közönsége. A szentélyben az evangéliumi oldalon a püspöki kar

riája, hogy ez ünnepi előadás abban a Népezházban folyt le, melynek Rákosi egyik megalapítója és első kiülő igazgatója volt. Az ünnepelt egyik földszinti páholyban foglalt helyet s innen köszöntötte meg a közönségnek többször ismétlődő viharos éljenzését és tapsát. A szinpadról Császár Elemén fejtegette a nagy író egyéniségét s Iványi Jenő nagy hatással szavaltta el Szávay Gyula költeményét.

Az Apollo-kabaré is kivette részét Rákosi Jenő ünnepeléséből. A szombati előadáson Szentiványi Béla elszavaltta Szávay Gyulának ez alkalomra írt nagyhatású prólogusát.

Az Eszküteri Színházban a Baba előadást előtt Földváry szavaltta el Szávay versét.

tagjai közül Szmeccsányi Lajos egri érsek, Hanauer A. István váci, Radnay Farkas besztecebányai, Fetszer Antal győri és Miklóssy István hajdudorogi görög katolikus püspök foglaltak helyett. Ott térdelt áhitatos imába merülve az egész szertartás alatt gróf Apponyi Albert, itt tartózkodott gróf Zichy János, az Országos Katolikus Szövetség és a nagygyűlésnek elnöke s itt magaslott a többiek fölé Szmeccsányi Györgynek, a nemzetgyűlés alelnökének széles alakja.

Dr. Csernoch János bíbornok-hercegprímás pontban öt órakor érkezett meg a Szent István Bazilikába. A bejáratnál a papság fogadta, majd a harangok ünnepies zúgása közben a menet az oltárhoz vonult, miközben az énekkar Demény Dezső karnagy vezetésével az Ecce Sacerdos-t adta elő. A hercegprímás a Veni Sancte intonálta. A kar éneke után a hercegprímás a baldachin alatt foglalt helyet a primási trónon, P. Zadravecz István, tábori püspök pedig magasszárnyalású, lelkeshangu beszédet intézett a közönséghez.

— Jeremiás leszek — mondotta — Veni Sancte helyett sirámokat sírok, Jeremiás vagyok és Jeremiás nyelvén szölok bele a magyar Veni Sancte-ba: Emlékezzél meg hatalmas Isten nyomorúságunkról... Jól berendezett, misszióját nagyszerűen végző diocéziáinkat, egyhámegyeinket széjjeltépve, felforgatva látjuk, azaz, dehogyan is látjuk, — vannak magyar nyájak pásztorok nélkül s majd látunk e napokban nagygyűléseinket pásztorokat nyáj nélkül. Baj, nagy baj, hogy nyáj pásztor nélkül, pásztor nyáj nélkül lettek, de nem ez a legnagyobb baj, hanem az, hogy a pásztor nélküli nyájnak nekiesetek és a katolicizmust, a magyar katolicizmust tépik belőlük azt a magyar katolicizmust, amelyhez hasonlót katolikus ország, katolikus állam, mióta a föld hátán van nem produkált. Mi, magyarok — elmondhatom, — egyedül állunk a népek és nemzetek között, akik nemzeti egyházat csináltunk anélkül, hogy szakadarságba mentünk volna, nemzeti egyházat csináltunk anélkül, hogy Róma fenhatóságát legkevésbé is megcsorbítottuk volna. Minél jobban sikerül ellenségeinknek a megszállott területeken megbontani a katolicizmus egységét, annál kevesebb lehet bennünk a remény, hogy az elszakított területek újra a miénk lehetnek. Megvédeni ott a katolicizmust annyit mint az üntéger hazát megvédeni. Belenyugodni abba, hogy a katolicizmus ott elpusztuljon, annyit, mint az integritásról lemondani. Második feladat itt benn a szűkebb hazában talajt teremteni a katolicizmus számára. Hova eresse gyökereit ebben a tépett hazában a katolicizmus, a gyárakba, a városokba, palotákba, vagy a falvakba? Külön-külön egyikben sincs talaja a kereszténységnek. A felső tízezrek emlegetik a kereszténységet, de Pató Pál véreből való; a gyárakban még izzók a lelkek.